

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

7. kolovoza 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe – Područje primjene – Ustup tražbine – Potrošački ugovor o zajmu – Kriteriji za ocjenu nepoštenosti ugovorne odredbe kojom je određena zatezna kamatna stopa – Posljedice te nepoštenosti”

U spojenim predmetima C-96/16 i C-94/17,

povodom zahtjevâ za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje su uputili, redom, Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Prvostupanjski sud br. 38 u Barceloni, Španjolska), odlukom od 2. veljače 2016., koju je Sud zaprimio 17. veljače 2016., i Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska), odlukom od 22. veljače 2017., koju je Sud zaprimio 23. veljače 2017., u postupcima

Banco Santander SA

protiv

Mahamadoua Dembe,

Mercedes Godoy Bonet (C-96/16),

i

Rafael Ramón Escobedo Cortés

protiv

Banco de Sabadell SA (C-94/17),

SUD (peto vijeće),

u sastavu: J. L. da Cruz Vilaça, predsjednik vijeća, A. Tizzano (izvjestitelj), potpredsjednik Suda, E. Levits, A. Borg Barthet i F. Biltgen, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: L. Carrasco Marco, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 10. siječnja 2018.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Banco Santander, SA, A. M. Rodríguez Conde i J. M. Rodríguez Cárcamo, *abogados*,

* Jezik postupka: španjolski

- za Banco de Sabadell SA, A. M. Rodríguez Conde i J. M. Rodríguez Cárcamo, *abogados*,
- za španjolsku vladu, V. Ester Casas, u svojstvu agenta,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, J. Baquero Cruz, N. Ruiz García, M. van Beek i A. Cleenewerck de Crayencour, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 22. ožujka 2018.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se tumačenje Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).
- 2 Zahtjevi su upućeni u okviru sporova između, kao prvo (C-96/16), društva Banco Santander SA, s jedne strane, i Mercedes Godoy Bonet i Mahamadou Dembe, s druge strane, te, kao drugo (C-94/17), Rafaela Ramóna Escobeda Cortésa i društva Banco de Sabadell SA, u vezi s izvršenjem ugovora o kreditu sklopljenih između tih stranaka.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Trinaesta uvodna izjava Direktive 93/13 glasi:

„budući da se pretpostavlja da zakonske ili regulatorne odredbe država članica kojima se izravno ili neizravno utvrđuju uvjeti potrošačkih ugovora ne sadrže nepoštene odredbe; budući da se ne čini potrebnim da budu podložni oni uvjeti koji odražavaju obvezne zakonske ili regulatorne odredbe [...] budući da se u tom pogledu izrazom iz članka 1. stavka 2. koji glasi ‚obaveznih zakonskih ili regulatornih odredaba‘ obuhvaćaju i propisi koji se u skladu sa zakonom primjenjuju na ugovorne stranke ako nisu utvrđena nikakva drukčija rješenja”.

- 4 Člankom 1. te direktive određuje se:

„1. Svrha ove Direktive je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.

2. Ugovorne odredbe koje su odraz obaveznih zakonskih ili regulatornih odredaba [...] ne podliježu odredbama ove Direktive.”

- 5 Člankom 3. stavcima 1. i 3. navedene direktive propisuje se:

„1. Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

[...]

3. Prilog sadrž[ava] indikativan i netaksativni popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima.”

6 Članak 4. stavak 1. iste direktive glasi kako slijedi:

„Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.”

7 U skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

8 Člankom 7. stavkom 1. te direktive propisuje se:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koje prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

9 Članak 8. navedene direktive glasi:

„Kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ova Direktiva usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom.”

10 Točka 1. podtočka (e) Priloga toj direktivi u popisu odredaba iz članka 3. stavka 3. te direktive sadržava odredbu čiji je predmet ili svrha „zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade”.

Španjolsko pravo

Odredbe o ustupu tražbine

11 Člankom 1535. Código Civila (Građanski zakonik), kojim je uređeno dužnikovo pravo na otkup vlastitog duga u slučaju ustupa tražbine, određuje se:

„Kada je sporna tražbina ustupljena, dužnik je ima pravo namiriti tako da cesionaru namiri cijenu koju je ovaj potonji platio kao i izdatke koje je imao i kamate na cijenu računajući od datuma tog plaćanja.

Tražbina se smatra spornom ako je radnja pred sudom koja se odnosi na nju osporena.

Dužnik se može pozvati na svoje pravo u roku od devet dana nakon što je cesionar podnio zahtjev za plaćanje.”

12 Stupanje cesionara tražbine na mjesto cedenta u postupcima koji su u tijeku uređeno je člancima 17. i 540. Leya 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (Zakon br. 1/2000 o građanskom postupku) od 7. siječnja 2000. (BOE br. 7 od 8. siječnja 2000., str. 575., u daljnjem tekstu: Zakon o građanskom postupku), pri čemu se navedeni članak 17. primjenjuje u okviru postupaka o meritumu, a navedeni članak 540. u okviru ovršnih postupaka.

Odredbe o nepoštenim ugovornim odredbama

- 13 Člankom 82. Texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (preinaka Općeg zakona o zaštiti potrošača i korisnika te ostalih dopunskih zakona), koji je odobren Real Decretom Legislativo 1/2007 (Kraljevski zakonodavni dekret 1/2007) od 16. studenoga 2007. (BOE br. 287 od 30. studenoga 2007., str. 49181., u daljnjem tekstu: LGDCU), određuje se:

„Smatraju se nepoštenima sve ugovorne odredbe o kojima se nisu vodili pojedinačni pregovori i sve prakse koje nisu izričito odobrene ako, u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača i korisnika prouzroče znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka proizišlima iz ugovora.”

- 14 Člankom 85. stavkom 6. LGDCU-a propisuje se da su nepoštene „ugovorne odredbe kojima se potrošaču i korisniku koji propuste ispuniti svoje obveze nalaže plaćanje nerazmjerno visokog iznosa naknade”. Tom se odredbom prenose zajedničke odredbe članka 3. stavaka 1. i 3. te točke 1. podtočke (e) Priloga Direktivi 93/13, pri čemu valja pojasniti da se u španjolskom pravu vrsta ugovorne odredbe iz navedene točke 1. podtočke (e) uvijek smatra nepoštenom.

Sudska praksa Tribunalala Supremo (Vrhovni sud, Španjolska)

- 15 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev u predmetu C-94/17 proizlazi da je Tribunal Supremo (Vrhovni sud) u svojim presudama br. 265/2015 od 22. travnja 2015., br. 470/2015 od 7. rujna 2015. i br. 469/2015 od 8. rujna 2015. (u daljnjem tekstu: presude od 22. travnja te 7. i 8. rujna 2015.) utvrdio da su španjolski prvostupanjski i drugostupanjski sudovi primjenjivali različite kriterije, s obzirom na to da ne postoje zakonski kriteriji iz kojih bi proizlazila jasna pravila o ocjenjivanju nepoštenosti ugovornih odredaba o kojima se nije pregovaralo, a kojima se određuje zatezna kamatna stopa u potrošačkim ugovorima o osobnom zajmu. Iz toga je proizlazila velika pravna nesigurnost i proizvoljno različito postupanje prema potrošačima, ovisno o sudu koji je postupao u sporu. Također, postojala su znatna odstupanja u određivanju posljedica moguće nepoštenosti tih ugovornih odredaba.
- 16 Posljedično, kako bi uklonio tu pravnu nesigurnost i odstupanja, Tribunal Supremo (Vrhovni sud) smatrao je potrebnim definirati kriterije za ocjenu nepoštenosti navedenih ugovornih odredaba i utvrditi te posljedice.
- 17 Tribunal Supremo (Vrhovni sud) naveo je u tu svrhu, s jedne strane, da su, u skladu s člankom 85. stavkom 6. LGDCU-a, nepoštene ugovorne odredbe kojima se potrošaču koji propusti ispuniti svoje obveze nalaže plaćanje nerazmjerno visokog iznosa naknade. S druge strane, analizirao je nacionalne odredbe koje su primjenjive u različitim područjima u slučaju kada dužnik zakasni s plaćanjem, a između stranaka o tome nema sporazuma, kao i zatezne kamatne stope koje se općenito predviđaju ugovorima o zajmu i o kojima se pojedinačno pregovaralo s potrošačima.
- 18 Tribunal Supremo (Vrhovni sud) zaključio je iz te analize da se ugovorne odredbe potrošačkih ugovora o osobnom zajmu, o kojima se nije pregovaralo, a odnose se na zatezne kamate, moraju proglasiti nepoštenima ako ispunjavaju kriterij prema kojem stopa tih kamata za više od dva postotna boda premašuje redovnu kamatnu stopu koja je ugovorena između ugovornih stranaka.
- 19 Naime, Tribunal Supremo (Vrhovni sud) naveo je da se određivanjem takve zatezne kamatne stope neopravdano odstupa od postotaka propisanih nacionalnim odredbama koje se primjenjuju u slučaju zakašnjenja dužnika u plaćanju, spomenutima u točki 17. ove presude, i da prodavatelj robe ili pružatelj usluge ne može razumno smatrati da bi potrošač s kojim se pravično postupa u pojedinačnom pregovaranju prihvatio ugovornu odredbu kojom se ugovara takva kamatna stopa.

- 20 Kad je riječ o posljedicama nepoštenosti predmetnih ugovornih odredaba, Tribunal Supremo (Vrhovni sud) utvrdio je da su u predmetima u kojima postupa zatezne kamatne stope određene tim ugovornim odredbama bile povećane za određeni broj postotnih bodova u odnosu na redovnu kamatnu stopu. Iz toga je zaključio da bi, u slučaju da se navedene ugovorne odredbe proglase nepoštenima, valjalo potpuno ukinuti povećanje koje proizlazi iz usporedbe zateznih s redovnim kamatama, i to na način da bi samo potonje nastavile teći. Nasuprot tomu, na isti se način ne bi ukidale navedene redovne kamate, koje, naime, zadržavaju svoju ulogu naknade za stavljanje na raspolaganje pozajmljenog novca.
- 21 Rješenje prihvaćeno presudama od 22. travnja te 7. i 8. rujna 2015. prošireno je presudama br. 705/2015 od 23. prosinca 2015., br. 79/2016 od 18. veljače 2016. i br. 364/2016 od 3. lipnja 2016. i na ugovore o hipotekarnom zajmu.

Glavni postupci i prethodna pitanja

Predmet C-96/16

- 22 M. Demba i M. Godoy Bonet 2. studenoga 2009. i 22. rujna 2011. sklopili su dva ugovora o zajmu s bankovnom institucijom Banco Santander, i to prvi ugovor za iznos od 30 750 eura s dospijećem 2. studenoga 2014., a drugi za iznos od 32 153,63 eura s dospijećem 22. rujna 2019. U skladu s općim uvjetima tih ugovora, primjenjive redovne i zatezne kamatne stope iznosile su 8,50 % odnosno 18,50 % za prvi ugovor i 11,20 % odnosno 23,70 % za drugi ugovor.
- 23 Budući da su M. Demba i M. Godoy Bonet prestali društvu Banco Santander plaćati mjesečne obroke predviđene navedenim ugovorima, ta je bankovna institucija proglasila te ugovore prijevremeno dospelima te je sudu koji je uputio zahtjev, odnosno Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Prvostupanjski sud br. 38 u Barceloni, Španjolska), podnijela prijedlog za ovrhu tražbina protiv M. Dembe i M. Godoy Bonet za ukupan iznos od 53 664,14 eura.
- 24 Iako ta mogućnost nije predviđena predmetnim ugovorima, društvo Banco Santander ustupilo je na temelju relevantnih odredaba Građanskog zakonika javnom ispravom od 16. lipnja 2015. tu tražbinu trećoj strani za procijenjeni iznos od 3215,72 eura. Stoga je ta treća strana zatražila da u ovršnom postupku koji je pokrenulo društvo Banco Santander pred sudom koji je uputio zahtjev stupi na njegovo mjesto.
- 25 Taj sudi dvoji o mogućem pravu M. Dembe i M. Godoy Bonet na otkup svojeg duga i time na njegovo namirenje plaćanjem navedenoj trećoj strani iznosa koji je ona platila na temelju predmetnog ustupa, uvećanog za primjenjive kamate, izdatke i troškove postupka.
- 26 U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev ističe da, iako se člankom 1535. Građanskog zakonika predviđa takvo pravo otkupa, njime se ono ipak ograničava na takozvane „sporne” tražbine, to jest one koje su osporene u pogledu merituma u okviru deklaratornog postupka. Tako se tim člankom ne predviđa mogućnost za dužnika da se na to pravo pozove u okviru postupka ovrhe tražbine, kao što je to glavni postupak, ili u okviru izvansudskog ustupa, što prema stajalištu suda koji je uputio zahtjev ne jamči dostatnu zaštitu interesa potrošača. Navedeni sud dodaje da takva zaštita nije osigurana ni člancima 17. i 540. Zakona o građanskom postupku, kojima je uređeno stupanje cesionara na mjesto cedenta u postupcima koji su u tijeku, osobito s obzirom na to da se u tim odredbama ne spominje pravo dužnika na otkup svojeg duga, koje je predviđeno u članku 1535. Građanskog zakonika.
- 27 U vezi s time navedeni sud izražava sumnju u to je li uskladena s pravom Unije, a posebno s Direktivom 93/13, praksa prema kojoj prodavatelj robe ili pružatelj usluge, u nedostatku posebne ugovorne odredbe u tom smislu, ustupa ili kupuje tražbinu za nisku cijenu a da dužnik nije prethodno

obaviješten o tom ustupu ili za njega nije dao svoj pristanak te mu se ne daje mogućnost da svoj dug otkupi i time ga namiri tako da cesionaru nadoknadi cijenu koju je ovaj platio na temelju navedenog ustupa, uvećanu za primjenjive izdatke, kamate i troškove.

- 28 Osim toga, taj sud dvoji o elementima koje treba uzeti u obzir radi razmatranja moguće nepoštenosti ugovornih odredaba o kojima je riječ u glavnom postupku kojima je određena primjenjiva zatezna kamatna stopa kao i o posljedicama takve nepoštenosti. U vezi s time taj sud dvoji o usklađenosti sudske prakse koja proizlazi iz presuda Tribunala Supremo (Vrhovni sud) od 22. travnja te 7. i 8. rujna 2015. s Direktivom 93/13.
- 29 U tim je okolnostima Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Prvostupanjski sud br. 38 u Barceloni) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. (a) Je li poslovna praksa ustupa ili kupnje tražbine bez davanja mogućnosti potrošaču da otplati dug plaćanjem cijene, kamata i troškova postupka cesionaru u skladu s pravom Unije, točnije s člankom 38. [Povelje Europske unije o temeljnim pravima] [...] te člankom 4. stavkom 2., člankom 12. i člankom 169. stavkom 1. UFEU-a?
- (b) Je li ta poslovna praksa kupnje duga potrošača za neznatnu cijenu bez njegovog pristanka ili znanja, bez uvrštavanja te prakse kao općeg uvjeta ili nepoštene odredbe u ugovor i bez davanja mogućnosti potrošaču da u tome sudjeluje otkupom potraživanja u skladu s načelima utvrđenima u Direktivi [93/13], a time i s načelom djelotvornosti i njezinim člankom 3. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1.?
2. (a) Je li, radi očuvanja zaštite potrošača i korisnika i sudske prakse koja je razvija, u skladu s pravom Unije to da se sukladno Direktivi 93/13, a osobito njezinu članku 6. stavku 1. i članku 7. stavku 1., kao nedvosmisleni kriterij odredi da je u neosiguranim ugovorima o zajmu sklopljenima s potrošačima nepoštena ona ugovorna odredba o kojoj se ne pregovara, a kojom se određuje zatezna kamatna stopa koja je za više od dva postotna boda veća u odnosu na [redovnu] ugovornu kamatnu stopu?
- (b) Je li, radi očuvanja zaštite potrošača i korisnika i sudske prakse koja je razvija, u skladu s pravom Unije to da se prema Direktivi 93/13, a osobito njezinu članku 6. stavku 1. i članku 7. stavku 1., odredi da [redovne] kamate posljedično nastave teći sve do potpune isplate duga?”

Predmet C-94/17

- 30 R. R. Escobedo Cortés sklopio je 11. siječnja 1999. s društvom Caja de Ahorros del Mediterráneo, koje je postalo društvo Banco de Sabadell, ugovor o hipotekarnom zajmu za iznos od 17 633,70 eura, a čiji je povrat bio predviđen u mjesečnim obrocima. Člancima 3. i 3.a tog ugovora bila je predviđena redovna godišnja kamatna stopa od 5,5 %, uz mogućnost izmjene nakon prve godine. U trenutku nastanka relevantnih činjenica u glavnom postupku ta je stopa iznosila 4,75 % godišnje. Člankom 6. navedenog ugovora bilo je ugovoreno da zatezna godišnja kamatna stopa iznosi 25 %.
- 31 Kasneći s plaćanjem, R. R. Escobedo Cortés podnio je pred Juzgatom de Primera Instancia (Prvostupanjski sud, Španjolska) tužbu protiv društva Banco de Sabadell radi poništenja, među ostalim, te potonje odredbe zbog njezine nepoštenosti.
- 32 Taj je sud utvrdio da je navedena odredba nepoštena te je stoga smatrao da se primjenjiva zatezna kamatna stopa mora smanjiti na granicu propisanu člankom 114. stavkom 3. Leya Hipotecaria (Hipotekarni zakon), kako je izmijenjen Leyem 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (Zakon br. 1/2013 o mjerama za jačanje zaštite hipotekarnih dužnika, restrukturiranju duga i socijalnoj najamnini) od 14. svibnja 2013.

(BOE br. 116 od 15. svibnja 2013., str. 36373.), a koja je jednaka visini trostruke zakonske kamatne stope. Ta je odluka potvrđena u žalbenom postupku presudom Audiencije Provincial de Alicante (Okružni sud u Alicanteu, Španjolska) od 18. rujna 2014.

- 33 R. R. Escobedo Cortés podnio je pred sudom koji je uputio zahtjev žalbu u kasacijskom postupku protiv te presude tvrdeći da su njome povrijeđeni članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13. Naime, on smatra da ugovor o zajmu iz glavnog postupka ne smije više proizvoditi ni zatezne ni redovne kamate jer je odredba tog ugovora kojom se određuje zatezna kamatna stopa proglašena nepoštenom.
- 34 Taj sud smatra da u vezi s tom žalbom postoje dvojbe o tumačenju nekoliko odredaba te direktive, čija je primjena nužna za rješavanje spora u pogledu utvrđenja nepoštenosti te odredbe i posljedica koje iz nje proizlaze. Konkretnije, dvojbe postoje u pogledu usklađenosti njegove sudske prakse koja proizlazi iz presuda od 22. travnja 2015. te 7. i 8. rujna 2015. i presuda od 23. prosinca 2015., 18. veljače 2016. i 3. lipnja 2016., navedenih u točki 21. ove presude, s navedenom direktivom.
- 35 U tim je okolnostima Tribunal Supremo (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Protivi li se članku 3. u vezi s točkom 1. podtočkom (e) Priloga i članku 4. stavku 1. Direktive [93/13] sudska praksa prema kojoj se odredba ugovora o kreditu – kojom se određuje zatezna kamatna stopa koja podrazumijeva nadoplatu od više od 2 postotna boda u odnosu na godišnju [redovnu] kamatnu stopu određenu ugovorom – smatra neproporcionalno visokom naknadom koja se zahtijeva od potrošača koji kasni s ispunjenjem obveze plaćanja pa je stoga nepoštena?
2. Protivi li se članku 3. u vezi s točkom 1. podtočkom (e) Priloga Direktivi [93/13], članku 4. stavku 1., članku 6. stavku 1. i članku 7. stavku 1. te direktive sudska praksa koja, kad je riječ o proglašenju nepoštenom odredbe ugovora o kreditu kojom se određuje zatezna kamata, kao predmet nadzora nepoštenosti određuje činjenicu da je ta kamatna stopa viša od [redovne] jer čini ‚neproporcionalno visoku naknadu koja se zahtijeva od potrošača koji nije ispunio svoje obveze‘ i koja određuje da posljedica proglašenja odredbe nepoštenom mora biti poništenje navedene naknade u cijelosti, na način da do otplate zajma samo nastavlja teći [redovna] kamata?
3. Ako je odgovor na drugo pitanje potvrđan: treba li poništenje zbog nepoštenosti klauzule kojom se određuje zatezna kamata imati druge učinke, kao na primjer potpuno poništenje svih kamata, i [redovnih] i zateznih, ili pak naplatu zakonskih kamata, kada zajmoprimac ne ispuni svoju obvezu plaćanja rata zajma u ugovorenim rokovima, kako bi učinci tog poništenja bili u skladu s Direktivom [93/13]?”

Postupak pred Sudom

- 36 Rješenjima predsjednika Suda od 13. srpnja 2016. i 5. travnja 2017. odbijeni su zahtjevi Juzgada de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Prvostupanjski sud br. 38 u Barceloni) i Tribunala Supremo (Vrhovni sud) da se predmeti C-96/16 i C-94/17 vode po ubrzanom postupku, predviđenom u članku 23.a Statuta Suda Europske unije i članku 105. stavku 1. Poslovnika Suda.
- 37 Odlukom Suda od 21. studenoga 2017. ti su predmeti spojeni za potrebe usmenog dijela postupka i donošenja presude.

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje točke (a) i (b) u predmetu C-96/16

- 38 Svojim prvim pitanjem točkama (a) i (b) u predmetu C-96/16, koje valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Direktivu 93/13 tumačiti na način da joj se protivi poslovna praksa koja se sastoji od ustupa ili kupnje tražbine prema potrošaču, pri čemu mogućnost takvog ustupa nije predviđena ugovorom o zajmu sklopljenim s tim potrošačem, taj potrošač nije prethodno obaviješten o tom ustupu odnosno on na njega nije dao pristanak te tom potrošaču nije pružena mogućnost da otkupi svoj dug i time ga namiri isplatom cesionaru cijene koju je ovaj platio na temelju navedenog ustupa, uvećane za primjenjive izdatke, kamate i troškove.
- 39 U tom pogledu, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 43. svojeg mišljenja, iz teksta članka 1. stavka 1. i članka 3. stavka 1. Direktive 93/13 kao i iz njezine opće strukture proizlazi da se ona primjenjuje samo na ugovorne odredbe, kao što su to one u glavnom postupku, pri čemu je isključena obična praksa.
- 40 Međutim, u ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje zahtjev proizlazi da nijednom odredbom ugovora o kojima je riječ u glavnom postupku nije bila predviđena ni uređena mogućnost da društvo Banco Santander ustupi trećoj strani svoju tražbinu prema dužnicima u glavnom postupku kao ni moguće pravo tih dužnika da svoj dug otkupe od te treće strane. Dakle, taj je ustup proveden na temelju relevantnih odredaba Građanskog zakonika.
- 41 Iz toga slijedi da se navedena direktiva ne primjenjuje na prakse koje se navode u prvom pitanju točkama (a) i (b) u predmetu C-96/16 ako ne postoji nijedna ugovorna odredba u tom pogledu.
- 42 Pod uvjetom da svojim pitanjima sud koji je uputio zahtjev pita jesu li Direktivi 93/13 protivne nacionalne odredbe kojima se uređuju ustup tražbine i stupanje cesionara na mjesto cedenta u postupcima koji su u tijeku, a koje su sadržane u članku 1535. Građanskog zakonika i člancima 17. i 540. Zakona o građanskom postupku, jer se njima ne jamči dostatna zaštita interesa potrošača zbog razloga na koje se podsjeća u točki 26. ove presude, valja navesti da, u skladu s člankom 1. stavkom 2. te direktive, ugovorne odredbe koje su odraz obveznih zakonskih ili regulatornih odredaba ne podliježu njezinim odredbama.
- 43 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, kao što to proizlazi iz trinaeste uvodne izjave Direktive 93/13, isključenje iz područja primjene te direktive, propisano navedenim člankom 1. stavkom 2., obuhvaća odredbe nacionalnog prava koje se primjenjuju između ugovornih stranaka neovisno o njihovoj volji i odredbe koje se redovno primjenjuju, odnosno koje se primjenjuju kada u tom pogledu ne postoji drukčiji dogovor stranaka. To je isključenje opravdano činjenicom da se može pretpostaviti da je nacionalni zakonodavac uspostavio ravnotežu između svih prava i obveza stranaka u određenim ugovorima, a koju je zakonodavac Unije izričito namjeravao očuvati (vidjeti u tom smislu rješenje od 7. prosinca 2017., Woonhaven Antwerpen, C-446/17, neobjavljeno, EU:C:2017:954, t. 25. i 26. i navedenu sudsku praksu).
- 44 Iz sudske prakse Suda u biti proizlazi da navedeno isključenje obuhvaća obvezne zakonske ili regulatorne odredbe koje se ne odnose na nadzor nepoštenih odredaba, odnosno one koje se ne odnose na opseg ovlasti nacionalnog suda za ocjenu nepoštenosti ugovorne odredbe (vidjeti u tom smislu rješenje od 7. prosinca 2017., Woonhaven Antwerpen, C-446/17, neobjavljeno, EU:C:2017:954, t. 27. i navedenu sudsku praksu).
- 45 Imajući u vidu tu sudsku praksu, Sud je u rješenju od 5. srpnja 2016., Banco Popular Español i PL Salvador (C-7/16, neobjavljeno, EU:C:2016:523, t. 24. do 27.) već smatrao da je isključenje propisano člankom 1. stavkom 2. Direktive 93/13 obuhvaćalo nacionalnu odredbu poput članka 1535.

Građanskog zakonika jer je taj članak bio obvezna pravna odredba koja se usto nije odnosila na opseg ovlasti nacionalnog suda za ocjenu nepoštenosti ugovorne odredbe. U tom potonjem pogledu treba općenito dodati da se ne čini da se navedeni članak 1535. odnosi na nadzor nepoštenih odredaba.

- 46 Uzimajući u obzir informacije sadržane u odluci kojom se upućuje zahtjev, čini se da isto vrijedi i za članke 17. i 540. Zakona o građanskom postupku, a što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.
- 47 S obzirom na prethodna razmatranja, na prvo pitanje točke (a) i (b) u predmetu C-96/16 valja odgovoriti, s jedne strane, da Direktivu 93/13 treba tumačiti na način da se ne primjenjuje na poslovnu praksu koja se sastoji od ustupa ili kupnje tražbine prema potrošaču, pri čemu mogućnost takvog ustupa nije predviđena ugovorom o zajmu sklopljenim s tim potrošačem, taj potrošač nije prethodno obaviješten o tom ustupu odnosno on na njega nije dao pristanak te tom potrošaču nije pružena mogućnost da otkupi svoj dug i time ga namiri isplatom cesionaru cijene koju je ovaj platio na temelju navedenog ustupa, uvećane za primjenjive izdatke, kamate i troškove. S druge strane, ta se direktiva ne primjenjuje ni na nacionalne odredbe poput onih koje su sadržane u članku 1535. Građanskog zakonika i člancima 17. i 540. Zakona o građanskom postupku, a kojima se uređuje takva mogućnost otkupa i stupanja cesionara na mjesto cedenta u postupcima koji su u tijeku.

Drugo pitanje točka (a) u predmetu C-96/16 i prvo pitanje u predmetu C-94/17

- 48 Drugim pitanjem točkom (a) u predmetu C-96/16 i prvim pitanjem u predmetu C-94/17 sudovi koji su uputili zahtjeve u biti pitaju treba li Direktivu 93/13 tumačiti na način da joj se protivi nacionalna sudska praksa poput one Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku, u skladu s kojom je odredba potrošačkog ugovora o zajmu o kojoj se nije pregovaralo i kojom se određuje primjenjiva zatezna kamatna stopa nepoštena jer potrošaču u zakašnjenju nalaže plaćanje nerazmjerno visoke naknade, s obzirom na to da je ta stopa za više od dva postotna boda viša od redovne kamatne stope predviđene tim ugovorom.

Dopuštenost

- 49 Društvo Banco Santander i španjolska vlada u predmetu C-96/16 te društvo Banco de Sabadell u predmetu C-94/17 navode da su pitanja navedena u prethodnoj točki ove presude nedopuštena jer su hipotetska.
- 50 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je u okviru postupka prema članku 267. UFEU-a, koji je utemeljen na jasnoj podjeli uloga između nacionalnih sudova i Suda, isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koju će donijeti da ocijeni, uvažavajući posebnosti predmeta, nužnost i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Kada se postavljenim pitanjima odnose na tumačenje prava Unije, Sud je načelno obavezan donijeti odluku (presuda od 20. rujna 2017., Andriuc i dr., C-186/16, EU:C:2017:703, t. 19. i navedena sudska praksa).
- 51 Naime, takva pitanja uživaju pretpostavku relevantnosti. Sud može odbiti odlučivati o tim pitanjima samo ako nisu ispunjeni uvjeti u vezi sa sadržajem zahtjeva za prethodnu odluku navedeni u članku 94. Poslovnika Suda, ako je očito da tumačenje ili ocjena valjanosti pravila Unije koju je zatražio nacionalni sud nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku ili ako je problem hipotetski (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2017., Andriuc i dr., C-186/16, EU:C:2017:703, t. 20. i navedenu sudsku praksu).
- 52 Međutim, kad je riječ u ovom slučaju, kao prvo, o drugom pitanju točki (a) u predmetu C-96/16, iz odluke kojom se upućuje zahtjev u tom predmetu proizlazi da sud koji je uputio zahtjev još nije konačno odlučio o nepoštenosti ugovornih odredaba o kojima je riječ u glavnom postupku, a kojima

se određuje zatezna kamatna stopa. Usto, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 53. svojeg mišljenja, iz te iste odluke proizlazi da taj sud postavljanjem tog pitanja u biti nastoji doznati je li kriterij koji je primijenio Tribunal Supremo (Vrhovni sud), na koji se podsjeća u točki 18. ove presude, u skladu sa sustavom zaštite potrošača koji je utvrđen Direktivom 93/13, s obzirom na to da se navedeni kriterij primjenjuje objektivno i automatski, pri čemu nacionalni sud ne može uzeti u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja. Odgovor na navedeno pitanje bio bi koristan navedenom sudu, među ostalim, kako bi se utvrdilo na kojim elementima treba temeljiti nadzor nepoštenosti odredaba u glavnom postupku.

- 53 Kao drugo, kad je riječ o prvom pitanju u predmetu C-94/17, također nije nedvojbeno da to pitanje nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku odnosno da je problem hipotetski. Naime, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 54. svojeg mišljenja, sud koji je uputio zahtjev u biti je naveo da se žalbom koja mu je podnesena, iako se odnosi konkretno na posljedice nepoštenosti odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku, također iznose dvojbe u vezi s tumačenjem odredaba Direktive 93/13 u odnosu na utvrđenje te nepoštenosti. Osim toga, nije moguće isključiti da u skladu sa španjolskim pravom taj sud može ili mora razmotriti po službenoj dužnosti navedenu nepoštenost u okviru žalbenog postupka koji je pred njim u tijeku i, osobito, kriterije prema kojima se ta nepoštenost mora utvrditi – što je pitanje koje, čini se, taj sud još nije konačno riješio – i to osobito zato što se, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, pitanje mora li se ugovorna odredba proglasiti nepoštenom treba smatrati pitanjem javnog poretka, s obzirom na to da je nacionalni sud dužan ocijeniti po službenoj dužnosti, čim raspolaže pravnim i činjeničnim elementima u tom smislu, nepoštenost ugovorne odredbe koja ulazi u područje primjene Direktive 93/13 (vidjeti u tom smislu presude od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, t. 44. i od 30. svibnja 2013., Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 40., 41. i 44.).
- 54 Posljedično, drugo pitanje točka (a) u predmetu C-96/16 i prvo pitanje u predmetu C-94/17 su dopuštena.

Meritum

– Uvodne napomene

- 55 Društva Banco Santander i Banco de Sabadell navode da kriterij razvijen sudskom praksom Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku, a koji se spominje u točki 18. ove presude, nije obvezujući. Naime, te bankovne institucije tvrde da, iako se stvarno čini da su španjolski sudovi automatski primjenjivali taj kriterij, nacionalni sud uvijek može od toga odstupiti ako je to opravdano okolnostima slučaja.
- 56 Osim toga, španjolska vlada navela je tijekom rasprave pred Sudom da sudska praksa Tribunala Supremo (Vrhovni sud) jest dopuna nacionalnom pravnom poretku, s obzirom na to da osigurava ujednačeno tumačenje zakona koje provode nacionalni sudovi. Međutim, ta vlada smatra da ta sudska praksa nije prisilnopravna ni obvezujuća jer nema normativno obilježje *erga omnes*. Na taj način niži sudovi mogu od nje odstupiti i pokušati utjecati na to da je Tribunal Supremo (Vrhovni sud) izmijeniti. Navedena vlada dodala je da spomenuta sudska praksa ipak ima snagu uvjerljivosti, u smislu da Tribunal Supremo (Vrhovni sud) može ukidati odluke nižih nacionalnih sudova ako od nje odstupaju.
- 57 S tim u vezi, treba podsjetiti na to da je Sud, kad je riječ o tumačenju odredaba nacionalnog prava, načelno dužan temeljiti se na pravnim ocjenama koje proizlaze iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje. Naime, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, Sud nije nadležan za tumačenje unutarnjeg prava države članice (presuda od 16. veljače 2017., Agro Foreign Trade & Agency, C-507/15, EU:C:2017:129, t. 23. i navedena sudska praksa).

- 58 Doista, kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točkama 65. do 67. svojeg mišljenja, iz odluka o upućivanju zahtjeva proizlazi da sudovi koji su uputili zahtjeve smatraju da je Tribunal Supremo (Vrhovni sud) u sudskoj praksi o kojoj je riječ u glavnom postupku utvrdio neoborivu predmnjevu prema kojoj je odredba koja ispunjava kriterij naveden u točki 18. ove presude nepoštena.
- 59 Usto, iz tih odluka kao i iz razmatranja navedenih u točki 56. ove presude također u biti proizlazi da se ne može isključiti obvezatnost te sudske prakse u pogledu nižih španjolskih sudova, u smislu da su oni takvu odredbu dužni proglasiti nepoštenom jer bi u protivnom Tribunal Supremo (Vrhovni sud) u žalbenom postupku doveo u pitanje njihovu odluku.
- 60 U tim okolnostima Sud mora odgovoriti na postavljena pitanja temeljeći se na premisama izloženima u dvjema prethodnim točkama ove presude.
- 61 Osim toga, valja navesti da – iako iz sudske prakse Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku proizlazi predmnjeva nepoštenosti svake odredbe koja ispunjava kriterij naveden u točki 18. ove presude – ne čini se, nasuprot tomu, da se tom sudskom praksom nacionalnom sudu oduzima mogućnost da odredbu potrošačkog ugovora o zajmu koja ne ispunjava taj kriterij, odnosno odredbu kojom se određuje zatezna kamatna stopa koja redovnu kamatnu stopu predviđenu ugovorom ne prelazi za više od dva postotna boda, ipak smatra nepoštenom i da je prema potrebi izuzme od primjene, a što je na sudovima koji su uputili zahtjeve da provjere.

– *Drugo pitanje točka (a) u predmetu C-96/16 i prvo pitanje u predmetu C-94/17*

- 62 Radi odgovaranja na postavljena pitanja uvodno valja navesti, pod uvjetom da to provjere sudovi koji su uputili zahtjeve, da se čini da se Tribunal Supremo (Vrhovni sud) pri definiranju kriterija navedenog u točki 18. ove presude temeljio na smjernicama koje je razvio Sud u pogledu ocjene moguće nepoštenosti ugovorne odredbe.
- 63 Naime, iz razmatranja navedenih u točkama 17. do 19. ove presude i iz spisa kojim Sud raspolaže proizlazi da je Tribunal Supremo (Vrhovni sud) u tu svrhu razmatrao nacionalna pravila primjenjiva u različitim pravnim područjima te je nastojao odrediti visinu zatezne kamatne stope koju bi potrošač s kojim se postupa lojalno i pravično mogao razumno prihvatiti nakon pojedinačnih pregovora, osiguravajući pritom, među ostalim, očuvanje uloge tih kamata, koja se osobito odnosi na odvrćanje od kašnjenja u plaćanju i razmjerno nadoknađivanje vjerovnika u slučaju takvih kašnjenja. Dakle, čini se da je Tribunal Supremo (Vrhovni sud) postupao sukladno zahtjevima na koje se podsjeća, među ostalim, u presudi od 14. ožujka 2013., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, t. 68., 69., 71. i 74.).
- 64 Što se tiče odgovora na pitanje protivi li se Direktivi 93/13 primjena kriterija iz sudske prakse poput onoga koji se navodi u točki 18. ove presude – s obzirom na to da iz nje proizlazi neoboriva predmnjeva o nepoštenosti svake ugovorne odredbe koja ispunjava taj kriterij – valja podsjetiti na to da ta direktiva počiva na premisi prema kojoj se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga kad je riječ o pregovaračkoj snazi i razini informiranosti (presuda od 21. prosinca 2016., Biuro podróży „Partner”, C-119/15, EU:C:2016:987, t. 28. i navedena sudska praksa).
- 65 S obzirom na takav slabiji položaj, u članku 3. stavku 1. navedene direktive sadržana je zabrana tipskih odredaba kojima se protivno zahtjevu dobre vjere na štetu potrošača prouzrokuje znatnija neravnoteža u pravima i obvezama stranaka proizašlima iz ugovora (presuda od 21. ožujka 2013., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, t. 42.).

- 66 Na nacionalnom je sudu provjera moraju li se ugovorne odredbe povodom kojih je pred tim sudom pokrenut postupak smatrati nepoštenima, uzimajući u obzir, u načelu, sve okolnosti slučaja u skladu s člankom 4. stavkom 1. te direktive (vidjeti u tom smislu presudu od 14. ožujka 2013., *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 71.).
- 67 Sud je iz tih odredaba, članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13 u biti zaključio da je taj direktivi protivan nacionalni propis koji definira kriterij u pogledu kojeg se mora ocjenjivati nepoštenost ugovorne odredbe, ako bi taj propis sprečavao nacionalni sud pred kojim se vodi postupak u pogledu odredbe koja ne ispunjava taj kriterij da razmotri tu nepoštenost i, prema potrebi, proglasi tu odredbu nepoštenom te je izuzme od primjene (vidjeti u tom smislu presude od 21. siječnja 2015., *Unicaja Banco i Caixabank*, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, EU:C:2015:21, t. 28. do 42.). Međutim, kao što je to navedeno u točki 61. ove presude, ne čini se da sudska praksa Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku ima taj učinak.
- 68 U tom pogledu, kao što je to u biti naveo nezavisni odvjetnik u točki 60. svojeg mišljenja, ne može se isključiti da najviši sudovi države članice, kao što je to Tribunal Supremo (Vrhovni sud), mogu u svojoj ulozi ujednačavanja tumačenja prava i osiguranja pravne sigurnosti donijeti određene kriterije, poštujući pritom Direktivu 93/13, a s obzirom na koje niži sudovi moraju razmatrati nepoštenost ugovornih odredaba.
- 69 Doista, iako se čini da sudska praksa Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku ne predstavlja, doduše, strože odredbe koje države članice mogu donijeti radi osiguranja najvišeg stupnja zaštite potrošača na temelju članka 8. te direktive – s obzirom na to da se čini, kao što je to navela španjolska vlada tijekom rasprave pred Sudom, da ta sudska praksa nema zakonsku snagu niti predstavlja izvor prava u španjolskom pravnom poretku – donošenje kriterija sudske prakse, poput onoga koji je u ovom slučaju razvio Tribunal Supremo (Vrhovni sud), ipak predstavlja dio cilja zaštite potrošača koji se nastoji postići navedenom direktivom. Naime, iz članka 3. stavka 1. Direktive 93/13 i njezine opće strukture proizlazi da se njome ne nastoji toliko zajamčiti opća ugovorna ravnoteža između prava i obveza stranaka ugovora koliko izbjeći pojava neravnoteže između tih prava i obveza na štetu potrošača.
- 70 Iz toga proizlazi da navedenoj direktivi nije protivno utvrđivanje takvog kriterija.
- 71 Stoga na drugo pitanje točku (a) u predmetu C-96/16 i prvo pitanje u predmetu C-94/17 valja odgovoriti da Direktivu 93/13 treba tumačiti na način da joj se ne protivi nacionalna sudska praksa poput one Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku, u skladu s kojom je odredba potrošačkog ugovora o zajmu o kojoj se nije pregovaralo i kojom se određuje primjenjiva zatezna kamatna stopa nepoštena jer potrošaču u zakašnjenju nalaže plaćanje nerazmjerno visoke naknade, s obzirom na to da je ta stopa za više od dva postotna boda viša od redovne kamatne stope predviđene tim ugovorom.

Drugo pitanje točka (b) u predmetu C-96/16 i drugo pitanje u predmetu C-94/17

- 72 Drugim pitanjem točkom (b) u predmetu C-96/16 i drugim pitanjem u predmetu C-94/17 sudovi koji su uputili zahtjeve u biti pitaju treba li Direktivu 93/13 tumačiti na način da joj se protivi nacionalna sudska praksa poput one Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku, u skladu s kojom nepoštenost odredbe potrošačkog ugovora o zajmu o kojoj se nije pregovaralo i kojom se određuje zatezna kamatna stopa dovodi do potpunog poništenja tih zateznih kamata, pri čemu nastavljaju teći redovne kamate predviđene tim ugovorom.
- 73 Radi odgovaranja na ta pitanja treba podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, nacionalni sud pred kojim se vodi postupak u vezi s nepoštenom ugovornom odredbom obavezan samo izuzeti od primjene takvu odredbu kako ona ne bi imala obvezujuće učinke na potrošača, a

pritom nije ovlašten izmijeniti njezin sadržaj. Naime, taj ugovor mora nastaviti postojati, u načelu bez ikakve izmjene osim one koja proizlazi iz poništenja navedene odredbe, ako je takav kontinuitet ugovora pravno moguć prema pravilima nacionalnog prava (presuda od 26. siječnja 2017., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, t. 71. i navedena sudska praksa).

- 74 Iako je Sud priznao mogućnost da nacionalni sud zamijeni nepoštenu odredbu dopunskom odredbom nacionalnog prava, iz sudske prakse Suda proizlazi da je ta mogućnost ograničena na slučajeve u kojima bi nacionalni sud zbog nevaljanosti te odredbe morao poništiti ugovor u cijelosti, čime bi potrošača izložio za njega nepovoljnim posljedicama. Stoga, kao što je to Sud u biti presudio, poništenje odredbe ugovora o zajmu kojom se određuje primjenjiva zatezna kamatna stopa ne može imati negativne posljedice za dotičnog potrošača, s obzirom na to da zajmodavac može od potrošača zahtijevati iznose koji su zbog neprimjene tih zateznih kamata nužno niži (vidjeti u tom smislu presudu od 21. siječnja 2015., Unicaja Banco i Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, EU:C:2015:21, t. 33. i 34.).
- 75 Osim toga, Direktivom 93/13 zahtijeva se da nacionalni sud izuzme od primjene odredbu koja je proglašena nepoštenom, a ne druge odredbe za koje nije utvrđeno da su nepošteno. Naime, cilj koji se nastoji ostvariti tom direktivom jest zaštita potrošača i uspostavljanje ravnoteže između stranaka izuzimajući od primjene odredbe koje se smatra nepoštenima, a održavajući, u načelu, valjanost drugih odredaba predmetnog ugovora (vidjeti u tom smislu presude od 30. svibnja 2013., Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, t. 46. i od 31. svibnja 2018., Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, t. 32.).
- 76 Konkretnije, iz navedene direktive ne proizlazi da izuzimanje od primjene ili poništenje odredbe ugovora o zajmu kojom se određuje zatezna kamatna stopa, zbog njezine nepoštenosti, mora također dovesti do izuzimanja od primjene ili poništenja odredbe tog ugovora kojom se određuje redovna kamatna stopa, to više što se te različite odredbe moraju jasno razlikovati. U tom potonjem pogledu valja, naime, navesti da se, kao što to proizlazi iz odluke o upućivanju zahtjeva u predmetu C-94/17, zateznim kamatama nastoji sankcionirati dužnikovo neizvršenje njegove obveze izvršenja povrata zajma u ugovorno dogovorenim obrocima i, prema potrebi, nadoknaditi zajmodavcu šteta koju je pretrpio zbog kašnjenja u plaćanju. Nasuprot tomu, uloga redovnih kamata jest naknada za zajmodavčevo stavljanje na raspolaganje iznosa novca sve do njegova povrata.
- 77 Kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 90. svojeg mišljenja, ta se razmatranja primjenjuju neovisno o načinu na koji su sastavljene ugovorne odredbe o zateznim i redovnim kamatnim stopama. Konkretnije, one se primjenjuju ne samo kada se zatezna kamatna stopa određuje neovisno o redovnoj kamatnoj stopi u zasebnoj odredbi nego i kada se ona određuje u obliku povećanja redovne kamatne stope za određeni broj postotnih bodova. Kada se u potonjem slučaju nepoštenost odredbe sastoji u tom povećanju, Direktivom 93/13 zahtijeva se samo poništenje navedenog povećanja.
- 78 U ovom slučaju, pod uvjetom da to provjere sudovi koji su uputili prethodna pitanja, iz odluka o upućivanju zahtjeva proizlazi da je sudskom praksom Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku zauzeto stajalište prema kojem nacionalni sud koji utvrdi nepoštenost odredbe ugovora o zajmu kojom se određuje zatezna kamatna stopa naprosto i jednostavno izuzima od primjene tu odredbu odnosno povećanje tih kamata u odnosu na redovne kamate, pri čemu taj sud ne može navedenu odredbu zamijeniti dopunskim zakonskim odredbama odnosno izmijeniti je, a pritom se zadržava valjanost drugih odredaba tog ugovora, osobito one o redovnim kamatama.
- 79 S obzirom na prethodna razmatranja, na drugo pitanje točku (b) u predmetu C-96/16 i drugo pitanje u predmetu C-94/17 valja odgovoriti da Direktivu 93/13 treba tumačiti na način da joj se ne protivi nacionalna sudska praksa poput one Tribunala Supremo (Vrhovni sud) o kojoj je riječ u glavnom postupku, u skladu s kojom nepoštenost odredbe potrošačkog ugovora o zajmu o kojoj se nije pregovaralo i kojom se određuje zatezna kamatna stopa dovodi do potpunog poništenja tih kamata, pri čemu nastavljaju teći redovne kamate predviđene tim ugovorom.

Treće pitanje u predmetu C-94/17

- 80 Uzimajući u obzir niječan odgovor na drugo pitanje u predmetu C-94/17, na treće pitanje u tom predmetu nije potrebno odgovoriti.

Troškovi

- 81 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (peto vijeće) odlučuje:

1. Direktivu Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da se ne primjenjuje na poslovnu praksu koja se sastoji od ustupa ili kupnje tražbine prema potrošaču, pri čemu mogućnost takvog ustupa nije predviđena ugovorom o zajmu sklopljenim s tim potrošačem, taj potrošač nije prethodno obaviješten o tom ustupu odnosno on na njega nije dao pristanak te tom potrošaču nije pružena mogućnost da otkupi svoj dug i time ga namiri isplatom cesionaru cijene koju je ovaj platio na temelju navedenog ustupa, uvećane za primjenjive izdatke, kamate i troškove. S druge strane, ta se direktiva ne primjenjuje ni na nacionalne odredbe poput onih koje su sadržane u članku 1535. Códiga Civil (Građanski zakonik) i člancima 17. i 540. Leya 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (Zakon br. 1/2000 o građanskom postupku) od 7. siječnja 2000., a kojima se uređuje takva mogućnost otkupa i stupanja cesionara na mjesto cedenta u postupcima koji su u tijeku.
2. Direktivu 93/13 treba tumačiti na način da joj se ne protivi nacionalna sudska praksa poput one Tribunala Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) o kojoj je riječ u glavnom postupku, u skladu s kojom je odredba potrošačkog ugovora o zajmu o kojoj se nije pregovaralo i kojom se određuje primjenjiva zatezna kamatna stopa nepoštena jer potrošaču u zakašnjenju nalaže plaćanje nerazmjerno visoke naknade, s obzirom na to da je ta stopa za više od dva postotna boda viša od redovne kamatne stope predviđene tim ugovorom.
3. Direktivu 93/13 treba tumačiti na način da joj se ne protivi nacionalna sudska praksa poput one Tribunala Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) o kojoj je riječ u glavnom postupku, u skladu s kojom nepoštenost odredbe potrošačkog ugovora o zajmu o kojoj se nije pregovaralo i kojom se određuje zatezna kamatna stopa dovodi do potpunog poništenja tih kamata, pri čemu nastavljaju teći redovne kamate predviđene tim ugovorom.

Potpisi